

Europska potvrda o nasljeđivanju kao zemljišnoknjižna isprava i dostava te potvrde

Ulaskom u Europsku uniju sve više hrvatskih državljana ostvaruje svoje pravo preseljenja u drugu državu članicu. Sloboda kretanja osoba jedno je od temeljnih vrijednosti Europske unije, a korištenje tog prava za njene članice dovodi i do toga da u slučaju smrti na teritoriju druge države članice, u primjeni pravnih propisa dolaze u obzir i europski propisi koji reguliraju pitanje nasljeđivanja. U praksi zemljišnoknjižnih sudova u posljednje vrijeme sve je više predmeta u kojima se pojavljuje isprava za upis – Europska potvrda o nasljeđivanju, uvedena Uredbom (EU) br. 650/2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (dalje u tekstu – Uredba o nasljeđivanju).

U ovom radu osvrnut ćemo se na bitne značajke te potvrde i način postupanja zemljišnoknjižnih odjela kada se u provedbi upisa priloži ova potvrda, te o dostavi odluke o zemljišnoknjižnom upisu s prekograničnim elementom.

Ključne riječi: nasljeđivanje, isprava, Europska potvrda o nasljeđivanju, dostava s prekograničnim elementom.



Goran Milaković

1. Ciljevi i svrha Uredbe o nasljeđivanju¹

Na zasjedanju Europskog vijeća u Bruxellesu 4. i 5. studenoga 2004. donesen je novi program naziva „Haški program: jačanje slobode, sigurnosti i pravde u Europskoj uniji“. Taj program naglašava potrebu izrade isprave za nasljedne stvari koja će se posebno baviti pitanjima sukoba zakona, nadležnosti, uzajamnog priznavanja i izvršavanja odluka u području nasljeđivanja i Europske potvrde o nasljeđivanju. Na sastanku u Bruxellesu 10. i 11. prosinca 2009. Europsko vijeće donijelo je novi višegodišnji program naziva „Stockholmski program – otvorena i sigurna Europa u službi i zaštiti građana“. Bitna odrednica tog programa je pro-

širenje uzajamnog priznavanja na područja koja još nisu obuhvaćena, a to su nasljeđivanje, oporuke, pri čemu treba uzimati u obzir pravne sustave država članica gdje osobitu važnost ima javni poredak (*ordre public*) i nacionalne tradicije u tom području. Radi lakšeg ostvarenja tog cilja, Uredbom su propisana pravila o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju ili, ako je to slučaj, prihvaćanju, izvršivosti i izvršavanju odluka, javnih isprava i sudskih nagodbi i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.²

Uredbom se nastoji:

- povećati pravna sigurnost i predvidivost nadležnosti sudova u pitanjima nasljeđivanja, među ostalim i osiguranjem da građani koji sastavljaju oporuku mogu izabrati pravo koje će se primjenjivati

1 Uredba (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju, Službeni list Europske unije 2012, od 27. 7. 2012.

2 Vidjeti odredbe članka 4-11., 20-24., 39-42., 43-52. i 62-73. Uredbe o nasljeđivanju.

na pitanja njihova nasljeđivanja, što također može utjecati na nadležni sud

- osigurati da bude jasno koje se pravo primjenjuje na nasljeđivanje, posebno ako je osoba o čijoj se ostavini radi povezana s više država članica

- omogućiti izradu sporazuma o nasljeđivanju u kojima su jasno naznačeni područje primjene i učinak, uzimajući u obzir pravo koje će se primjenjivati na njihovo uređenje

- osigurati da identitet i ovlasti odgovornih za upravljanje ostavinom preminule osobe budu jasni te da ovlasti budu priznate i izvršive u drugim državama članicama koje nisu države u kojima su donesene

- osigurati da se odluke, donesene u državi članici, priznaju u drugim državama članicama bez posebnog postupka

- osigurati provedbu javnih isprava u pitanjima nasljeđivanja kako bi one u drugim državama članicama imale iste učinke kao u državi članici u kojoj su sastavljene i ovjerene ili registrirane te

- predvidjeti mogućnost izborne Europske potvrde o nasljeđivanju u kojoj je jasno navedeno tko ima pravo naslijediti ostavinu i tko ima ovlasti upravljati ostavinom ili izvršavati oporuku.³

2. Učinci Uredbe o nasljeđivanju u odnosu na evidentiranje prava u odgovarajući upisnik

U preambuli Uredbe o nasljeđivanju navodi se da bi „zahtjevi za evidentiranjem u upisnik prava na pokretnoj i nepokretnoj imovini trebali biti isključeni iz područja primjene ove Uredbe⁴. Stoga bi pravo države članice u kojoj se nalazi upisnik (za nepokretnu imovinu pravo države članice u kojoj se nalazi nekretnina, *lex rei sitae*) trebalo biti ono koje određuje pod kojim pravnim uvjetima i kako se evidencija mora voditi te koja su tijela, poput zemljišnoknjižnih odjela ili javnih bilježnika, zadužena za provjeru jesu li svi zahtjevi ispunjeni i je li predočena ili utvrđena dokumentacija dovoljna ili sadrži li prijeko potrebne podatke. Posebno tijela mogu provjeriti je li pravo ostavitelja na imovini koja se nasljeđuje spomenuto u ispravi predočenoj za upis pravo koje je evidentirano kao takvo u upisniku ili koje je na drugi način dokazano u skladu s pravom države članice u kojoj se nalazi upisnik. Kako bi se izbjeglo dupliciranje isprava, tijela za evidentiranje trebala bi prihvatiti takve isprave koje su u drugoj državi članici izdala nadležna tijela i čiji je optjecaj predviđen ovom Uredbom. Posebno bi Europska potvrda o nasljeđivanju izdana po ovoj Uredbi trebala predstavljati valjanu

3 Vodič za pravosudne djelatnike – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji, str. 71.

4 Vidjeti točku 18. preambule Uredbe o nasljeđivanju.

ispravu za evidentiranje imovine za nasljeđivanje u upisniku države članice. To ne bi trebalo spriječiti tijela uključena u evidentiranje da zatraže od osobe koja traži evidentiranje pružanje onih dodatnih podataka ili predočenje onih dodatnih isprava koji su potrebni po pravu države članice u kojoj se vodi upisnik, na primjer podataka ili isprava koji se odnose na plaćanje poreza. Nadležna tijela mogu osobi koja traži evidentiranje ukazati na to kako se nedostajući podaci ili isprave mogu dostaviti. Uredbom se želi postići i to da učinci evidentiranja prava u upisniku trebaju biti isključena iz područja primjene ove Uredbe. U tom smislu pravo države članice u kojoj se upisnik vodi trebalo bi biti ono koje određuje je li evidentiranje, na primjer, po učinku deklaratorno ili konstitutivno. Stoga, kada primjerice stjecanje prava na nepokretnoj imovini zahtijeva evidentiranje u upisniku po pravu države članice u kojoj se upisnik vodi kako bi se osigurao učinak upisnika *erga omnes* ili radi zaštite pravnih transakcija, trenutak tog stjecanja trebao bi se određivati po pravu te države članice⁵.

Sa stajališta primjene propisa zemljišnoknjižnog prava, posebno u primjeni odredbe članka 108. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama⁶, i to kada se odlučuje o tome je li upis odredilo za to nadležno tijelo, treba uzimati u obzir i one odrednice Uredbe o nasljeđivanju koje govore o ulozi javnih bilježnika u nasljednim stvarima. Tako Uredba o nasljeđivanju u svojoj preambuli određuje da bi trebala omogućiti svim javnim bilježnicima koji imaju ovlasti u nasljednim stvarima u državama članicama omogućiti izvršavanje tih ovlasti. Jesu li ili nisu javni bilježnici u dotičnoj državi članici vezani pravilima o nadležnosti određenim u ovoj Uredbi trebalo bi ovisiti o tome jesu li ili nisu obuhvaćeni pojmom „sud“ za potrebe ove Uredbe. Uredba o nasljeđivanju u čl. 3. st. 2. propisuje da „za potrebe ove Uredbe pojam „sud“ znači sva pravosudna tijela i sva ostala tijela i pravne stručnjake s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela, uz uvjet da takva druga tijela i pravni stručnjaci jamče nepristranost i pravo svih stranaka na saslušanje i pod uvjetom da njihove odluke po pravu države članice u kojoj djeluju:

- mogu biti predmet žalbe ili revizije od strane pravosudnog tijela, i

- imaju sličnu valjanost i učinak kao i odluka pravosudnog tijela o istoj stvari.⁷

5 Vidjeti točku 19. preambule Uredbe o nasljeđivanju.

6 Zakon o zemljišnim knjigama (Narodne novine br. 91/96., Odluka USRH od 17. 11. 1999. ((NN 137/99.), 114/01., 100/04., 107/07., 152/08., Odluka USRH od 3. 11. 2010. (NN 126/109.), 55/13., 060/13. (ispr.), 108/17. – dalje u tekstu: Zakon o zemljišnim knjigama.

7 Vidjeti točku 2. preambule Uredbe o nasljeđivanju.

U tom smislu obveza je država članice prema čl. 3. st. 2. Uredbe o nasljeđivanju da Komisiju obavijeste koja su to druga tijela i pravni stručnjaci.

3. Nadležnost i mjerodavno pravo prema Uredbi

U članku 4. Uredbe o nasljeđivanju propisano je da „sudovi države članice u kojoj je ostavitelj imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti imaju nadležnost odlučivati o nasljeđivanju u cijelosti“. U pogledu primjene prava člankom 21. Uredbe o nasljeđivanju propisano je kao opće pravilo da je „pravo mjerodavno za nasljeđivanje u cijelosti pravo države u kojoj je umrli imao svoje uobičajeno boravište u trenutku smrti“. Ovako ustanovljena opća nadležnost i primjena prava ima i svoje iznimke. One se odnose na pravo na izbjegavajuću klauzulu, izbor suda i izbor prava.

Izbjegavajuća klauzula propisuje da ako je, kao izuzetak, jasno iz svih okolnosti slučaja da je u trenutku smrti umrli bio očigledno bliže povezan s državom koja nije država čije bi pravo bilo mjerodavno određeno prema uobičajenom boravištu ostavitelja u trenutku smrti, tada je pravo mjerodavno za nasljeđivanje pravo te druge države.

Tako je umrla osoba za svog života mogla izabrati pravo za uređenje svojeg nasljeđivanja. Ta osoba je mogla izabrati pravo države čiji je državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti⁸. Kada je riječ o osobi s više državljanstava tada ona može izabrati pravo bilo koje od tih država čijih je ona državljanin u trenutku izbora ili u trenutku smrti. Izbor prava se obavlja izričito u izjavi u obliku raspolaganja imovinom zbog smrti ili slijedi iz odredaba takvog raspolaganja. Materijalnu valjanost čina kojim je izabrano pravo uređuje izabrano pravo. Svaka promjena ili opoziv izbora prava moraju ispunjavati zahtjeve u pogledu promjene ili opoziva raspolaganja imovinom zbog smrti.⁹

4. Važnost primjene pravila o općoj mjesnoj nadležnosti na zemljišnoknjižni postupak

Opću nadležnost imaju sudovi države članice u kojoj je umrla osoba imala uobičajeno boravište u trenutku smrti. Uredba o nasljeđivanju ne definira pojam uobičajenog boravišta. Uobičajeno boravište do donošenja Zakona o međunarodnom privatnom pravu¹⁰ nije bilo sadržano ni u jednoj komponenti hrvatskoga unutrašnjega autonomnog prava. Određeni propisi koji uređuju područje međunarodnoga privatnog prava upotrebljavaju pojam uobičajenog boravišta, ali niti jedan propis nije defi-

nirao što je to uobičajeno boravište.¹¹ Zbog toga je u svakoj konkretnoj privatnopravnoj situaciji bilo potrebno ocijeniti na temelju činjenica iz života osobe o kojoj je riječ je li imala ili ima uobičajeno boravište u određenom mjestu.¹² Kod određivanja uobičajenog boravišta sudovi ili tijela nadležna za postupanje u svojim odlukama vezana su za relevantnu jurisprudenciju Europskog suda u Luxembourg.¹³ Međutim, novi Zakon o međunarodnom privatnom pravu jasno propisuje što je to uobičajeno boravište.

Po tom Zakonu¹⁴, uobičajeno boravište je mjesto u kojemu fizička osoba pretežno živi bez obzira na

11 Tako npr. Zakon o arbitraži iz 2001. propisuje da je to „spor u kojem je barem jedna od stranaka fizička osoba s prebivalištem ili uobičajenim boravištem u inozemstvu“ (čl. 2. st. 1. točka 7.), u hrvatskom Pomorskom zakoniku iz 2004. uobičajeno se boravište pojavljuje kao supsidijarna poveznica ugovornog statuta u pomorskom osiguranju kojim se određuje primjena hrvatskog prava „ako su sve zainteresirane osobe u tom ugovoru državljani Republike Hrvatske s redovnim boravištem u Republici Hrvatskoj [...]“, a riječ je o osiguranim predmetima koji su izloženi pokrivenim rizicima isključivo na području Republike Hrvatske.“ (čl. 981. st. 2.).

12 Prof. dr. sc. Vilim Bouček *u svom radu UOBIČAJENO BORAVIŠTE U HRVATSKOM MEĐUNARODNOM PRIVATNOM PRAVU, UDK: 351.755.3:341.92(497.5), izvorni znanstveni rad - u pogledu uobičajenog boravišta analizira Rezoluciju Vijeća Europe iz 1972. i definicije uobičajenog boravišta u poredbenom autonomnom MPP-u te navodi da iako ne definira pojam uobičajenog boravišta, njegovu važnost prepoznalo je Vijeće Europe koje Rezolucijom od 18. siječnja 1972. opisno određuje kriterije po kojima se može odrediti je li boravak uobičajen: “Br. 7.: Boravak određene fizičke osobe određuje se isključivo na temelju činjeničnih okolnosti; on ne ovisi o dopustivosti boravka. Br. 8.: Osoba ima boravište u onoj zemlji u kojoj važi (je na snazi) određeni pravni poredak ili u mjestu koje se nalazi u takvoj zemlji u kojoj ta osoba određeno vrijeme živi (stanuje). Ta nazočnost ne mora nužno trajati bez prekida. Br. 9.: Za pitanje treba li se boravište držati uobičajenim, treba uzeti u obzir trajanje i postojanost, kao i druge okolnosti osobne i profesionalne prirode koje upućuju na trajnu vezu između osobe i njezina boravišta. Br. 10.: Slobodno zasnivanje boravišta i namjera osobe zadržati to boravište nisu pretpostavke za postojanje boravišta ili uobičajenog boravišta. Međutim, namjere osobe mogu se uzeti u obzir pri utvrđivanju ima li ona boravište i koje je ono prirode. Br. 11.: Boravište ili uobičajeno boravište ne zavisi od druge osobe.”

13 Tako npr. i Europski sud: “Nacionalni sud treba, uzimajući u obzir sve posebne okolnosti pojedinog slučaja, utvrditi djetetovo uobičajeno boravište.” (toč. 2. presude Europskog suda od 2. travnja 2009., C-523/07., u predmetu “A”). Navedeno je stajalište Europski sud potvrdio i nastavno: “Nacionalni sud to mjesto treba utvrditi vodeći računa o svim posebnim i stvarnim okolnostima svakog pojedinačnog slučaja”, paragraf. 47 presude ES od 22. prosinca 2010., C-497/10. u predmetu Barbara Mercedes c/a Richard Chaffe.

14 Vidjeti članak 23. i 24. preambule Uredbe. U bitnom se naglašava da s obzirom na povećanu mobilnost građana te kako bi se osiguralo pravilno djelovanje pravosuđa u Uniji te osiguralo da postoji stvarna poveznica između nasljeđivanja i države članice u kojoj postoji nadležnost, Uredba bi trebala predvidjeti da bi opća poveznica za potrebe utvrđivanja i nadležnosti i mjerodavnog prava trebala biti uobičajeno boravište umrlog u vrijeme smrti. U složenijim slučajevima utvrđivanja uobičajenog boravišta, trebalo bi se smatrati, ovisno o okolnostima slučaja, da je umrli imao svoje uobičajeno boravište u svojoj državi podrijetla u kojoj je bilo središte interesa njegove obitelji i njegov društveni život. U određenim slučajevima, posebno ako je umrli živio u nekoliko država naizmjenice, državljanstvo jedne od tih država ili mjesto gdje je imao glavnu imovinu moglo bi biti poseban čimbenik u ukupnoj procjeni svih činjeničnih okolnosti.

15 Vidjeti članak 5. Zakona o međunarodnom privatnom pravu.

8 Vidjeti članak 21. st. 1. Uredbe o nasljeđivanju.

9 Vidjeti članak 22. Uredbe o nasljeđivanju.

10 Narodne novine br. 101/2017., u daljnjem tekstu ZMPP-a.

to je li njezin boravak ili nastanjenje u tome mjestu registriran ili dopušten. Pri utvrđivanju uobičajenog boravišta valja osobito uzeti u obzir okolnosti osobne ili poslovne prirode koje ukazuju na trajne veze osobe s tim mjestom ili njezinu namjeru da takve veze uspostavi.

Nadležnost suda države članice za odlučivanje o nasljeđivanju vrlo je važno s motrišta primjene odredbe članka 108. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama. Tom je odredbom propisano da kada zemljišnoknjižni upis određuje drugi sud ili drugo nadležno tijelo, a ne zemljišnoknjižni sud, zemljišnoknjižni sud će se ograničiti na ispitivanje je li upis odredilo za to nadležno tijelo te je li upis provediv s obzirom na stanje zemljišne knjige, a glede ostalih pretpostavki odlučuje onaj sud ili drugo tijelo koje upis dopušta.

U primjeni Uredbe o nasljeđivanju, kada govorimo o tome da je nadležno tijelo odredilo upis, radi se o sudu, što u smislu te Uredbe znači sva pravosudna tijela i sva ostala tijela i pravne stručnjake s nadležnošću u nasljednim stvarima koji izvršavaju pravosudne funkcije ili postupaju u skladu s prenesenim ovlastima od strane pravosudnog tijela ili postupaju pod nadzorom pravosudnog tijela. Dakle, kada u nasljednoj stvari u kojoj je naš državljanin imao uobičajeno boravište u drugoj državi članici, sud te države članice donese odluku o nasljeđivanju tada se radi o tijelu nadležnom za određivanje upisa u smislu odredbe članka 108. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama.

U pogledu primjene Zakona o međunarodnom privatnom pravu zakonski prijedlog predlagачa Zakona uvažava da je međunarodno privatno pravo danas u znatnoj mjeri ujednačeno na razini Europske unije. Uredbama Europske unije uređena je međunarodna nadležnost i priznanje odluka u građanskim i trgovačkim stvarima, bračnim sporovima i predmetima roditeljske odgovornosti, nasljeđivanju, određivanje mjerodavnog prava za ugovorne i izvanugovorne obveze, za razvod braka itd. Jednako tako značajan dio međunarodnoga privatnog prava ujednačen je međunarodnim ugovorima, prije svega konvencijama koje su potpisane u okrilju Haške konferencije za međunarodno privatno pravo. Odredbe ovog Zakona o mjerodavnom pravu, nadležnosti i priznanju i ovrši sudskih odluka primjenjivat će se stoga samo u onim predmetima za koje ne postoji ujednačeni nadnacionalni ili međunarodni izvor.

Taj se zakon primjenjuje na odnose kojima se uređuju pojedina pitanja iz članka 1. tog Zakona, ako nisu uređeni pravno obvezujućim aktima Europske unije, međunarodnim ugovorima koji su na snazi u Republici Hrvatskoj i drugim zakonima koji su na snazi u Republici Hrvatskoj. U pogledu mjerodavnog prava taj zakon propisuje da se nadležnost suda ili drugog tijela Republike Hrvatske određuje

je primjenom Uredbe o nasljeđivanju. U pogledu nadležnosti, nadležnost suda ili drugog tijela Republike Hrvatske u ostavinskom postupku ili u sporu iz nasljednopravnog odnosa ili za tražbine vjerovnika prema ostavini određuje se primjenom Uredbe o nasljeđivanju.

Kao što se vidi, Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima propisivao je drukčija rješenja od onih koja danas propisuje Uredba o nasljeđivanju¹⁵. Tim je zakonom bila propisana isključiva nadležnost suda u Republici Hrvatskoj za raspravljanje ostavine, ako se nekretnina nalazila na području Republike Hrvatske. To je tada utjecalo i na postupanje zemljišnoknjižnih sudova jer u primjeni odredbe članka 108. stavak 2. ZZK-a pojam nadležno tijelo valjalo je tumačiti na način da strani sud koji nije bio nadležan za provođenje ostavine nije bio niti ovlašten na donošenje odluke o nasljeđivanju pa time nisu bile niti ispunjene pretpostavke za priznanje strane sudske odluke, a time i za primjenu članka 108. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama, a što je dovodilo do odbijanja provedbe upisa na temelju rješenja o nasljeđivanju kojeg je donio strani sud koji nije bio nadležan za provođenje ostavinskog postupka.

5. Europska potvrda o nasljeđivanju

Svrha uvođenja Europske potvrde o nasljeđivanju je brzo, skladno i učinkovito rješavanje nasljeđivanja s prekograničnim implikacijama unutar Unije. Da bi se to postiglo trebalo je omogućiti nasljednicima, legatarima, izvršiteljima oporuke ili upraviteljima ostavinom lako dokazivanje svog statusa i/ili prava i ovlasti u drugoj državi članici, npr. u državi članici u kojoj se nalazi imovina za nasljeđivanje. To je propisano člankom 63. Uredbe o nasljeđivanju. Zbog toga je Uredba predvidjela uspostavu jednoobrazne potvrde – Europske potvrde o nasljeđivanju (u daljnjem tekstu: Potvrda). Tijelo koje izdaje Potvrdu u svom postupanju mora imati saznanja o formalnostima koje se traže u državi članici u kojoj se obavlja registracija nekretnine temeljem Potvrde. Upravo zbog toga je Uredba propisala razmjenu podataka o takvim formalnostima između država članica. Tako je u članku 77. Uredbe propisano da države članice s ciljem dostupnosti podataka javnosti u okviru europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima dostavljaju Komisiji kratki sažetak svojega nacionalnog zakonodavstva i postupaka koji se odnose na nasljeđivanje uključujući podatke o vrsti tijela koje ima nadležnost u nasljednim stvarima i podatke o vrsti tijela nadležnog za primanje izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog

¹⁵ Narodne novine br. 53/91.

dijela¹⁶. U pogledu postupanja zemljišnoknjižnog odjela ovo je vrlo značajno pitanje jer isprava za upis mora sadržavati sve podatke o nekretninama koje su propisane Zakonom o zemljišnim knjigama. Tako je tim Zakonom propisano da privatne isprave na temelju kojih se dopušta uknjižba, trebaju sadržavati i točnu oznaku zemljišta ili prava glede kojega se uknjižba zahtijeva.¹⁷ Podatke o nekretninama, i to točnu oznaku zemljišta, mora sadržavati i javna isprava. Posebno je u pogledu javne isprave zakonom propisano da odluke sudova i druge vlasti o knjižnim pravima moraju sadržavati oznake i podatke o katastarskom broju i površini katastarskih čestica, kao i o katastarskoj općini u kojoj leže, onako kako su ti podaci označeni u zemljišnoj knjizi.

Potvrda se izdaje za korištenje u drugim državama članicama i nije obvezna. Ona ne nadomješta unutarnje isprave koje se u državama članicama upotrebljavaju u slične svrhe.¹⁸ Zahtjev za potvrdu sadrži podatke o umrlome i o podnosiocu zahtjeva, zastupnicima podnosioca zahtjeva, bračnom ili izvanbračnom drugu umrloga i o ostalim korisnicima, namjena potvrde i pojedinosti o postupcima umrloga, uključujući raspolaganje imovinom, ugovori u vezi s imovinom koji bi mogli biti važni za nasljeđivanje, odricanja od nasljeđivanja te općenito podaci koji bi mogli biti korisni za izdavanje potvrde.¹⁹ Potvrda se izdaje na propisanom obrascu i izdaje se kada su uspostavljeni svi elementi koje je potrebno potvrditi i kada nema spornih pitanja. Potvrda mora sadržavati naziv i adresu tijela koje ju je izdalo, referentni broj, datum izdavanja i element kojim se dokazuje nadležnost tijela koje je izdalo potvrdu, podatke o podnosiocu zahtjeva, umrlome i korisnicima, podatke o bračnom ili sličnom ugovoru koji je sklopio umrli, pravo mjerodavno za nasljeđivanje, podatke o tome je li nasljeđivanje oporučno ili zakonsko te podatke o pravima i ovlastima nasljednika, legataru, izvršitelja oporuke i upravitelja ostavinom, podatke o korisnicima, nasljednicima i legatarima, ograničenja prava nasljednika i legataru, ovlasti izvršitelja oporuke i upravitelja ostavinom.²⁰

6. Postupanje zemljišnoknjižnog suda u primjeni Europske potvrde o nasljeđivanju

Kada se postavi pitanje postupanja zemljišnoknjižnog suda u provedbi upisa temeljem Europske potvrde o nasljeđivanju, tada se prvo moramo zapitati koja je pravna priroda Potvrde. Je li Potvrda

po svojoj pravnoj prirodi javna isprava ili sudska odluka.

Zakonom o zemljišnim knjigama je propisano da su javne isprave one isprave koje su o pravnim poslovima sastavili za to nadležno tijelo ili javni bilježnik u granicama svoje ovlasti i u propisanom obliku, ako sadrže sve što se zahtijeva i za uknjižbu na temelju privatnih isprava. Javne isprave su i odluke suda ili drugoga nadležnog tijela, odnosno pred njima sklopljene nagodbe koje se prema propisima o ovrsci smatraju ovršnim ispravama prikladnim za upis prava u zemljišnu knjigu, ako sadrže točnu oznaku zemljišta ili prava na koji se odnosi upis.²¹

S obzirom na to da je Uredbom o nasljeđivanju propisan način izdavanja Potvrde, i to tako da je tijelo izdavanja (sud ili drugo tijelo koje po nacionalnom pravu ima nadležnost baviti se nasljednim stvarima) izdaje na zahtjev bilo koje osobe navedene u članku 63. st. 1. Uredbe, onda ta potvrda nema značajke javne isprave kako je to propisano Zakonom o zemljišnim knjigama. Ta potvrda nije isprava o pravnom poslu koju bi sastavilo nadležno tijelo u okviru svojih ovlasti, a nije niti odluka suda ili drugoga nadležnog tijela koja bi se po propisima o ovrsci smatrala ovršnom ispravom prikladnom za upis prava u zemljišnoj knjizi. Potvrda se ne smatra javnom ispravom niti u smislu Uredbe, a to vidimo iz uvodnih izjava u preambuli, posebno točke 69. gdje se navodi da korištenje Potvrde ne bi smjelo biti obvezno. To znači da osobe koje imaju pravo zatražiti Potvrdu ne bi smjele biti obvezne to učiniti, nego bi bile slobodne koristiti druge instrumente dostupne po ovoj Uredbi, a kada se o tim drugim instrumentima govori tada se navode odluke, javne isprave i sudske nagodbe. Dakle, Uredba jasno razgraničava potvrdu od drugih instrumenata stavljajući na jednu stranu Potvrdu kao instrument korištenja u nasljednom pravu, a na drugu stranu odluke (što mogu biti i odluke sudova ili drugih tijela nadležnih za provođenje ostavine), javne isprave i sudske nagodbe. Uredba o pravnoj prirodi Potvrde ne navodi da je to javna isprava, već je tretira kao ispravu koja je valjana za upisivanje imovine za nasljeđivanje u relevantnom upisniku države članice.

S obzirom na to da Zakon o zemljišnim knjigama propisuje da se uknjižba provodi na temelju javnih isprava ili privatnih isprava na kojima je istinitost potpisa ovjerovljena na način propisan posebnim zakonom, a Potvrda po svojoj pravnoj prirodi ne ulazi u krug ovih isprava, postavlja se pitanje provedivosti upisa u zemljišnoj knjizi na temelju Potvrde, te je li potrebno mijenjati Zakon o zemljišnim knjigama na način da se i Potvrda uvrsti kao isprava na temelju koje će zemljišnoknjižni sud izvršiti uknjižbu prava vlasništva ili koji drugi upis, te način postupanja u slučaju kada se utvrdi da Potvrda

16 Na internetskoj stranici Europska pravosudna mreža mogu se naći podaci za svaku državu članicu o bitnim značajkama njezina zemljišnoknjižnog sustava, pravilima o nasljeđivanju i drugim važnim podacima, pa tako i obrazac Potvrde o nasljeđivanju.

17 Vidjeti članak 54. st. 1. toč. a) Zakona o zemljišnim knjigama.

18 Vidjeti članak 62. Uredbe o nasljeđivanju.

19 Vidjeti članak 65. Uredbe o nasljeđivanju.

20 Vidjeti članak 68. Uredbe o nasljeđivanju.

21 Vidjeti članak 55. Zakona o zemljišnim knjigama.

ne sadrži sve ono što je potrebno za upis prava vlasništva, a što je propisano za javne i privatne isprave.

Budući da je upravo uvođenje Potvrde trebalo olakšati put uknjižbe prava vlasništva stečenog nasljeđivanjem u kojem postoji taj europski međunarodni element, smatramo da je Potvrda *sui generis* instrument međunarodnoga privatnog prava²² s učincima koje joj daje Uredba, a to je mogućnost neposrednog provođenja upisa u javne upisnike, pa tako i u zemljišne knjige. No smatramo da ta isprava mora zadovoljavati one pretpostavke za upis kakve se traže i za javnu i privatnu ispravu prema domaćem pravu, što znači da mora imati podatke koje su potrebne za upis, pa tako i točnu oznaku zemljišta na kojem se zahtijeva provedba upisa. Naime, zahtjevi za evidentiranjem u upisnik prava na pokretnoj i nepokretnoj imovini trebali bi biti isključeni iz područja primjene ove Uredbe pa je stoga pravo države članice da u primjeni propisa koji govore o pretpostavkama koje trebaju sadržavati isprave za upis ono koje određuje, između ostalog, i je li predočena ili utvrđena dokumentacija koja se prilaže uz prijedlog za upis dovoljna ili sadrži li potrebne podatke.²³ To znači da bi zemljišnoknjižni sud primjenom domaćih pravnih normi trebao postupati u onim slučajevima kada nisu zadovoljene te pretpostavke, a to znači da bi trebao uskratiti upis prava vlasništva koji se traži na temelju Potvrde koja u ovom smislu nije perfektna. Ovdje možemo postaviti i pitanje postupa li zemljišnoknjižni sud u provedbi upisa temeljem odredbe članka 108. stavak 1. Zakona o zemljišnim knjigama ili članka 108. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama.

Smatramo da se postupanje zemljišnoknjižnog suda ograničava na primjenu članka 108. stavak 1. Zakona o zemljišnim knjigama. Naime, Potvrda je takvog sadržaja da iz nje ne proizlazi da je sud države članice ili koje drugo nadležno tijelo odredilo upis prava vlasništva, a što je bitna pretpostavka za primjenu članka 108. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama. Zbog toga smatramo da u primjenu dolazi članak 108. stavak 1. Zakona o zemljišnim knjigama prema kojem će zemljišnoknjižni sud, nakon što je pregledao prijedlog za upis i priloge, dopustiti upis ako iz zemljišne knjige nije vidljivo da bi glede predmeta upisa postojala zapreka tom upisu, nema osnove za sumnju u to jesu li osobe protiv kojih se zahtijeva upis sposobne raspolagati predmetom na koji se upis odnosi niti u to je li osoba koja je prijedlog podnijela na to ovlaštena, utemeljenost prijedloga proizlazi iz sadržaja podnesenih isprava i isprave imaju potrebni

oblik. Ako Potvrda po svom sadržaju ne bi imala potreban oblik kakav se traži i za domaću ispravu, tada bi zemljišnoknjižni sud imao ovlast postupanja kao i u odnosu na domaću odluku i prijedlog za upis prava vlasništva utemeljen na takvoj domaćoj odluci.

7. Postupanje zemljišnoknjižnog suda kada nije izdana Europska potvrda o nasljeđivanju

S obzirom na fakultativnu prirodu Potvrde, u praksi sudova i dalje će se pojavljivati isprave za upis prava vlasništva, i to odluke o nasljeđivanju sudova ili drugih tijela druge države članice. U postupanju zemljišnoknjižnih sudova u odnosu na te isprave ne bi trebalo biti nikakvih dvojbi jer te isprave imaju isti pravni učinak kao i domaće odluke, dakle one su po svojoj pravnoj prirodi javne isprave. Kao takve one ne prolaze niti postupak priznanja stranih sudskih odluka jer ih Uredba izjednačava s domaćom odlukom, budući da se odluka donesena u nekoj državi članici priznaje u drugoj državi članici bez potrebe za bilo kakvim posebnim postupkom²⁴. S obzirom na to svojstvo, te isprave podliježu onim provjerama podobnosti za upis kakve prolaze i odluke hrvatskih sudova ili javnih bilježnika koji su ovlašteni donositi odluke o nasljeđivanju. To znači da te isprave stranih sudova ili tijela ovlaštenih za donošenje odluka u nasljedno pravnim stvarima moraju sadržavati i oznake i podatke o katastarskom broju i površini katastarskih čestica, kao i o katastarskoj općini u kojoj leže, onako kako su ti podaci označeni u zemljišnoj knjizi. No u praksi se događa da rješenja o nasljeđivanju sudova države članice nemaju ove potrebne podatke. Naime, u praksi je primijećeno da rješenje o prijenosu imovine sadrži izreku iz koje proizlazi da se određeni dio ostavine prenosi nasljednicima bez naznake o kojim se nekretninama radi, dakle, bez oznake čestice, katastarske općine i broja zemljišnoknjižnog uloška.²⁵ Takve isprave nisu podobne za provedbu u zemljišnim knjigama i neovisno o tome što ta isprava ima iste pravne učinke kao i domaća odluka, to ne znači da je i provediva u zemljišnim knjigama. No nedostatke u toj ispravi moguće je ispraviti zahtjevom za izdavanje Europske potvrde o nasljeđivanju. Obrazac V. – prilog IV. te potvrde obvezno sadrži pod točkom 9. podatke o imovini koja je pripala nasljedniku i za koju je zatraženo potvrđivanje (navodi se imovina i svi važni podaci za njezinu identifikaciju).²⁶ Iz ovog je vidljivo da bez obzira na neobvezatnost izdavanja Potvrde, ona ima svoje

22 Tako smatraju i dr. sc. Tena Hoško i Barbara Bolonja, mag. iur., u stručnom članku *Europska potvrda o nasljeđivanju - pravna priroda i učinci* objavljenom u časopisu *Hrvatska pravna revija*, ožujak-travanj 2018.

23 Vidjeti točku 18. preambule Uredbe o nasljeđivanju.

24 Vidjeti članak 39. stavak 1. Uredbe o nasljeđivanju.

25 Tako je npr. u odluci Okružnog suda Liesing br. 8 A 55/17m-6 koju je donio javni bilježnik kao sudski povjerenik, mag. Elisabeth Hagleitner, 5. svibnja 2017.

26 Tako je u pogledu oznake nekretnina koje su predmet nasljeđivanja i naznačeno u Europskog potvrdi o nasljeđivanju u ostavinskom postupku označenom u fusnoti pod točkom 23.

vrlo važne pravne učinke i može ukloniti nedostatke odluke o nasljeđivanju, upravo zbog obvezatnosti upisa onih podataka koji su sadržani u Potvrdi, a to je i oznaka nekretnine. Ovdje valja navesti da u slučaju kada se prijedlogu za upis prava vlasništva priloži odluka o nasljeđivanju suda države članice i istodobno i Potvrda, dovoljno se u odluci zemljišnoknjižnog suda o upisu pozvati na Potvrdu kao ispravu koja je temelj upisa.

8. Dostava odluke o upisu prava vlasništva s prekograničnim elementom

Kada zemljišnoknjižni odjel suda u Republici Hrvatskoj provede upis prava vlasništva na temelju Europske potvrde o nasljeđivanju ili odluke o nasljeđivanju suda države članice EU-a, tada je dostavu pismena potrebno izvršiti u skladu s Uredbom (EZ) br. 1393/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenog 2007. o dostavi u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000. (dalje Uredba o dostavi)²⁷. Uredba o dostavi primjenjuje se u svim državama članicama, osim Danske u odnosu na koju postoji poseban sporazum.²⁸ Ta se Uredba primjenjuje u građanskim i trgovačkim stvarima kada sudsko ili izvansudsko pismeno mora biti poslano iz jedne države članice u drugu radi dostave. S obzirom na to da se odluka suda države članice o nasljeđivanju često puta dostavlja u drugu državu članicu, zemljišnoknjižni sudovi u pogledu dostave trebaju primjenjivati Uredbu o dostavi.

U ovoj Uredbi o dostavi pojednostavljena je dostava pismena u prekograničnim predmetima tako da je propisano da sve države članice moraju odrediti tijela za slanje i tijela za zaprimanje koja su odgovorna za slanje i zaprimanje pismena. Uz pismeno koje je potrebno dostaviti mora se priložiti zahtjev na standardnom obrascu iz Priloga I. toj Uredbi. Tijelo za zaprimanje mora poslati potvrdu primitka pismena u roku od sedam dana od primitka koristeći se propisanim obrascem. Tijelo za zaprimanje u državi članici u kojoj se dostavljaju pismena dostavlja pismeno ili traži njegovu dostavu u skladu sa zakonom države članice primateljice ili posebnim načinom koji je zatražila agencija za slanje. Propisano je Uredbom o dostavi da se dostava obavlja što je prije moguće, a najkasnije u

roku od mjesec dana od primitka. Ako to ne uspije, tijelo za zaprimanje o tome mora obavijestiti tijelo za slanje i nastaviti pokušavati izvršiti dostavu u razumnom roku. Kada su obavljene sve formalnosti u vezi s dostavom pismena, tijelo za zaprimanje to potvrđuje sastavljanjem potvrde o ispunjavanju na obrascu iz Priloga I. i šalje je tijelu za slanje.

Osim takvog načina dostave, Uredba o dostavi propisuje i druge načine. Jedan od tih je izravna dostava pravosudnom službeniku u drugoj državi članici, slanje konzularnim ili diplomatskim kanalima i dostava putem diplomatskih ili konzularnih tijela ili dostava pismena izravno poštom.

Za postupanje zemljišnoknjižnih sudova u dostavi pismena valja naglasiti i da je moguća dostava izravno poštom. Naime, države članice više se ne mogu protiviti izravnoj dostavi poštom, što je bilo moguće u skladu s prvom Uredbom o dostavi.²⁹ U skladu s uvjetima postojeće Uredbe o dostavi, svaka država članica može dostaviti sudska pismena osobama s boravištem u drugoj državi članici izravno poštom preporučenom pošiljkom uz potvrdu o primitku ili sličnu potvrdu.³⁰

9. Zaključak

Europska potvrda o nasljeđivanju kao *sui generis* instrument međunarodnoga privatnog prava zauzima sve značajnije mjesto u domaćem pravosudnom sustavu. S obzirom na to da se radi o primjenjivoj Uredbi koja ima jaču pravnu snagu u odnosu na zakone Republike Hrvatske, a s druge strane postoji podnormiranost Zakona o zemljišnim knjigama u odnosu na način postupanja prilikom provedbe upisa na temelju isprava koje nisu niti javne niti privatne, kao što je Potvrda, trebat će u radu zemljišnoknjižnih sudova posebnu pozornost obratiti pravnoj snazi Potvrde i prilikom provedbe upisa uzeti u obzir one elemente koje Potvrda mora sadržavati i dovesti ih u vezu s domaćim propisima koji reguliraju postupanje zemljišnoknjižnih sudova prilikom provedbe upisa u zemljišnu knjigu. Zbog toga smatramo da nisu nužne izmjene Zakona o zemljišnim knjigama, s obzirom na to da Potvrda ima karakter isprave podobne za upis u zemljišne knjige, no u pogledu onih bitnih elemenata za valjanost isprave treba primjenjivati odredbe Zakona o zemljišnim knjigama koje primjenjujemo i u postupanju s domaćom ispravom za upis. To proizlazi i iz točke 18. preambule Uredbe o

27 Uredba (EZ) br. 1393/2007. Europskog parlamenta i vijeća od 13. studenoga o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena“), i o stavljanju izvan snage Uredbe vijeća (EZ) br. 1348/2000., Službeni list Europske unije 324 od 10. 12. 2007.

28 Vidjeti Odluku Vijeća 2006/326/EZ o sklapanju Sporazuma između Europske zajednice i Kraljevine Danske o dostavi sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima SL L 120 od 5. 5. 2006.) i naknadni sporazum o primjeni Druge Uredbe o dostavi na Dansku (SL L 331 od 10. 12. 2008.).

29 Uredba Vijeća (EZ) br. 1348/2000. od 29. svibnja 2000. o dostavi u državama članicama sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim predmetima (SL L 160, od 30. 6. 2000.).

30 Vidjeti članke 4., 6., 7., 10.m, 12., 13., 14. i 15. Uredbe (EZ) br. 1393/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenoga o dostavi, u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima („dostava pismena“), i o stavljanju izvan snage Uredbe vijeća (EZ) br. 1348/2000., Službeni list Europske unije 324 od 10. 12. 2007.

nasljeđivanju u kojoj se navodi da pravo države članice u kojoj se nalazi upisnik trebalo bi biti ono koje određuje pod kojim pravnim uvjetima i kako se evidencija mora voditi te koja su tijela, poput zemljišnoknjižnih odjela ili javnih bilježnika, zadužena za provjeru jesu li svi zahtjevi ispunjeni i je li predočena ili utvrđena dokumentacija dovoljna ili sadrži li prijeko potrebne podatke. Dakle, kada je Uredbom propisano da je Potvrda valjana isprava za upisivanje imovine za nasljeđivanje u relevan-

tnom upisniku države članice tada je nesumnjivo ta isprava podobna za upis prava vlasništva kao temelj upisa, no pretpostavke za valjanost te isprave u pogledu bitnih elemenata koje se za ispravu traže prema Zakonu o zemljišnim knjigama moraju biti ispunjene da bi se mogao provesti upis prava vlasništva.³¹

³¹ Npr. točna oznaka nekretnine, podaci o stjecatelju, podaci o sadašnjem vlasniku itd.

THE EUROPEAN CERTIFICATE OF SUCCESSION AS A LAND REGISTER INSTRUMENT AND SERVICE OF THE CERTIFICATE

Summary

Since the Republic of Croatia joined the European Union, ever more of its citizens claim their right to move to another member state. The freedom of movement of people is one of the key values of the European Union. The consumption of this right results in the possible application of European provisions on succession. The land register courts encounter ever more cases of application of the European Certificate of Succession as a land register instrument – pursuant of the Regulation (EU) No 650/2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession (henceforth – the Succession Regulation) . The aim of this paper is to deal with the main features of the European Certificate of Succession and the land register procedure when it is submitted for inscription, as well as the service of the decision on inscription into the land register in cases with a cross-border element.

Key words: inheritance, instrument, European Certificate of Succession, service with a cross-border element

Propisi:

1. Uredba (EU) br. 650/2012. Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvaćanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju.
2. Uredba (EZ) br. 1393/2007. Europskog parlamenta i Vijeća od 13. studenog 2007. o dostavi u državama članicama, sudskih i izvansudskih pismena u građanskim ili trgovačkim stvarima i o stavljanju izvan snage Uredbe Vijeća (EZ) br. 1348/2000.
3. Zakon o zemljišnim knjigama.
4. Zakon o međunarodnom privatnom pravu.
5. Vodič za pravosudne djelatnike – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima u Europskoj uniji.